

Opinnäytetyö Taideakatemia

Esittävä taide

Nukketeatteri

2014

Satu Kivistö

OTTEITA MATKAPÄIVÄKIRJASTA

– henkilökohtaiselta taiteilijaksi kasvamisen
tutkimusmatkalta



TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävä taide | Nukketeatteri

2014 | 44 sivua

Ari Ahlholm

Satu Kivistö

OTTEITA MATKAPÄIVÄKIRJASTA

- henkilökohtaiselta taiteilijaksi kasvamisen
tutkimusmatkalta

Tämä matkapäiväkirja kertoo omasta hyvin henkilökohtaisesta taiteilijaksi kasvamisen matkastani. Tarpeesta löytää arkipäivän pintaa syvempi henkinen ymmärrys nukketeatteritaiteilijan työhön. Se käsittelee eräitä näkökulmia taiteilijan työstä elämänyhteyden palvelijana, ja muuta...

Tämä työ sisältää otteita henkilökohtaisesta prosessipäiväkirjasta. Näen sisäisen prosessin matkana, jolloin prosessin kirjaaminen saa myös jonkinlaisen tajunnanvirtaa jäsenellymmän muodon. Myös Joseph Campbell rinnastaa sisäisen henkilökohtaisen kasvun ja matkalla olemisen kirjassaan *Sankarin tuhannet kasvot*. Seuraan Campbellin myyttisen sankarin vaiheita antamassa rakennetta omalle tutkimusmatkalleni.

Tämä työ ei koskaan tullut valmiiksi. Haron kysymyksiä ja vastauksia kysymyksiini monesta suunnasta ymmärtääkseni, miksi on tärkeitä tehdä taiteilijan työtä, mitä taiteilija maailmassa tekee ja miksi minä tätä työtä teen. Mukana on filosofiaa, antroposofiaa, Rudolf Steineriä, Esa Leskistä, Tadeus Kantoria ja muutamia henkilökohtaisia käytännön kokemuksia. Aihe on liian laaja, – elämän kokoinen – enkä osannut sitä tällä kertaa rajata pienemmäksi. Sen kokoiseksi, että siitä olisi tullut nätti opinnäytetyö. Tämä on kuitenkin ollut minulle henkilökohtaisesti arvokas matka, ja arvokas mahdollisuus löytää edes kysymykseni, ellen vastauksia.

Matkallani mietin, että taiteilijan tehtävä on tehdä maailman seinään reikä, jotta elämä pääsee valumaan sisään.

Minä jatkan aloittamaani matkaa. Ehkä joku toinen joskus lukee tämän ja löytää lukiessaan jonkun oman kysymyksensä... ja lähtee matkalle.

ASIASANAT:

Matkapäiväkirja, Nukketeatteri, Antroposofia, Taiteilija, Taiteilijan työ

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing arts | Puppet theatre

2014 | Pages 44

Ari Ahlholm

Satu Kivistö

EXCERPTS OF A TRAVEL DIARY -The journey of a becoming artist

This travel diary tells about my personal ongoing journey to grow and become an artist. I have a need to find a deeper spiritual understanding of my work as a puppeteer. This essay deals with the idea of the artist as someone who is in service to the connection between human and life, in the spiritual sense of it.

The essay is a collection of notes that I have taken along my way to becoming an artist. I consider that an inner process is like a journey. The process itself does not have any organized structure of its own. But because of its likeness to a journey, the shape given by a travel diary is most faithful to it when it comes to write it down. In his book, *The Hero with a Thousand Faces*, Joseph Campbell develops a similar comparison to describe the steps of the mythical hero. His views accompany here my researches and my journey.

My work is not ready, and can never be. Here, I search for questions and answers to my questions from different directions. I want to understand why the work of the artist is important, what the artist is doing in this world, and why I do this work. I looked into philosophy, anthroposophy, and works of Rudolf Steiner, Esa Leskinen, Tadeusz Kantor and some of my personal experiences. The subject is too vast – as big as life – and I did not manage to narrow it down to a size suitable for a proper written final work. However, this has been a very valuable research for me, and a very precious opportunity to find some of my questions, if not some of my answers.

I have been thinking along the way that the work of the artist is to make a hole in the wall of the world, so that life can flow in.

I will continue the journey I have started here. Maybe someone will read this text one day and find their questions... to start a new journey.

KEYWORDS:

Travel Diary, Puppet Theatre, Anthroposophy, Artist, Artist's work

SISÄLTÖ

MÄÄRITELMIÄ	5
1. OSA, MATKAVALMISTELUJA ELI JOHDANTO	6
2. OSA, KUTSU SEIKKAILUUN	9
2.1 MENNÄÄN SIIS	10
2.2 KUN REIKÄÄ EI OLE	15
3. OSA, KOETUSTEN TIE	17
3.1 TAITEILIJÄ	17
3.2 ENSIMMÄISEN KYNNYKSEN YLITTÄMINEN	20
3.3 MAAILMAN SEINÄ	21
3.4 REIKÄ	23
3.5 KAKSISUUNTAINEN LIIKE	25
3.6 YLILUONNOLLINEN APU	26
4. OSA, VALAAN VATSASSA	28
4.1 IKKUNA	31
4.2 KÖYHÄ ESINE	34
4.3 VETENÄ OLEMISEN KOKEMUS	36
5. OSA, KOTIINPALUU ELI POHDINTA	41
LÄHTEET	44

MÄÄRITELMIÄ

Jumala

Käytän työssäni paljon sanaa jumala. Sanalla jumala en tarkoita mihinkään yksittäiseen uskontokuntaan kuuluvaa jumalaa. Kukin saa jumalansa määrittellä itse.

Tässä työssä sanan jumala, voi kääntää esimerkiksi myös sanoiksi: Elämä, Yhteys, Kaikkeus, Rakkaus, Korkein Voima, Ykseys, Suuri Henki, mikä nyt kenellekin parhaalta tuntuu. Näen yhteyden kaikkien noiden nimityksien välillä.

Minulle jumala on samaan aikaan kaikki ja samalla pienin hippunen maailmassa. Se puoli itseä, mikä on järjen tuolla puolen; syvin sisimpäni yhteydessä kaikkeuteen.

Tahdon käyttää sanaa jumala, sillä se on laajin ja merkitykseltään avarin tuntemani sana kuvaamaan kyseistä asiaa: Sanasta jumala ymmärtää välittömästi, että nyt ollaan ihmistä suurempien, mahdollisesti inhimillisen käsityskyvyn ulottumattomissa olevien, hengellisten, selittämättömien, tarkasti määrittelemättömien, hyvin henkilökohtaisten ja samalla yleisinhimillisten asioiden äärellä.

Elämänyhteys

Sanalla elämänyhteys tarkoitan tässä työssä ihmisen yhteyttä muuhun olevaiseen ja jumalaan. Ihmisen yhteyttä, johonkin itseään suurempaan, tiedostamattomaan, elämää ylläpitävään voimaan, jota ei arkijärki ymmärrä, mutta kokiesaan tämän yhteyden voi ihminen kokea elämässään merkityksellisyyttä. Elämänyhteyden voi myös ymmärtää ihmisen yhteytenä ympärillä olevaan elämään, omaan syvimpään sisimpäänsä ja sitä kautta muihin olevaisiin. Elämänyhteys ei ole itse jumala vaan yhteys jumalaan.

1. OSA, MATKAVALMISTELUJA ELI JOHDANTO

Tämä on matkapäiväkirja.

Kenelle tätä kirjoitan?

Kirjoitan sille, joka ei vuosiin uskaltanut tunnistaa olevansa taiteilija. Sille taiteilijalle, jonka täytyi matkallaan, löytääkseen ja ymmärtääkseen olevansa taiteilija, tehdä montaa erilaista työtä. Sille taiteilijalle, joka jo on tehnyt pitkän matkan ymmärtäessään olevansa taiteilija ja jonka on lähdettävä matkalle jälleen.

Sille taiteilijalle, joka asuu minussa sisällä. Sille taiteilijalle, joka ehkä asuu myös sisällä jossakussa toisessa.

Tämä on matkapäiväkirja henkilökohtaisesta sisäisestä matkasta, henkilökohtaisesta tyhjyyden ja tekemisen merkittömyyden tunteistani kohti syvempää henkistä ymmärrystä taiteilijan työhön. Edellinen pitkä matkani toi minut Turun Taideakatemiaan opiskelemaan nukketeatteritaidetta. Taideakatemiassa uskalsin ymmärtää olevani taiteilija. Tämän matkan laittaa liikkeelle tarve löytää syvempi syy tehdä taiteilijan työtä. Tutkimuskysymykseni on siis, miksi tehdä taiteilijan työtä? Vielä tarkemmin, oma hyvin henkilökohtainen tarpeeni löytää syy, miksi minä tätä työtä teen.

Matkan aikana sorrun usein syyttämään ulkopuolista maailmaa ja yhteiskuntaa henkilökohtaisesta tyhjyyden tunteistani. Sekoitan henkilökohtaisen ja yleisen ja löydän itseni ajattelemasta, että kaikkien ihmisten ja yhteiskunnan tulisi olla niin kuin minä tahdon ja muuttua sellaiseksi kuin minä haluan. Lapsellista. Toivon, että lukija voi nähdä tämän läpi ja antaa minulle anteeksi. Ehkä yllytyn yhteiskunnalliseksi myös siksi, että yritän ymmärtää, mikä minä olen tässä yhteiskunnassa, kun en tunnu kuuluvan mihinkään.

Jostakin syystä minun täytyy perustella itselleni, - ja tälle maailmalle – miksi minulla on oikeus olla taiteilija ja tehdä taidetta. En usko, että löydän tähän ky-

symykseen kaiken kattavaa vastausta, mutta toivon löytäväni edes väliaikaisen rauhan, jotta voin tehdä työtäni.

Kaiken lukemani jälkeen näkökulmani on hengentieteellinen. Aiheeni ja kysymykseni ovat hyvin henkilökohtaiset. Tarkastelen tätä kysymystä hengentieteellisestä näkökulmasta, koska se kiinnostaa minua henkilökohtaisesti. Rudolf Steiner käsittelee aihetta myös hyvin henkilökohtaisesti. Hänen hengentieteellinen tapansa käsitellä aihetta tarjoaa taiteen merkityksellisyyttä miettiessäni itselleni uuden näkökulman, jota on mielestäni syytä pohtia ja joka kiinnostaa minua ammatillisesti. Kokemukseni taiteesta on miltei uskonnollinen, josko tuota sanaa käyttää. Matkan alkuvaiheilla löysin Esa Leskisen Voima-lehteen kirjoittaman artikkelin *Taide pelastaa kilpailulta*. Pohdin tuota kirjoitusta ottaen mukaan otteita Rudolf Steinerin kirjasta *Taide mysteeriviisauden valossa*. Tulevana nukketeatteritaiteilijana toivon matkallani löytäväni myös näkökulmia nukketeatteritaiteen erityispiirteistä kyseisestä näkökulmasta. Tästä näkökulmasta teatterin tekijä ja filosofi Tadeus Kantorin tekstit ovat kiinnostavia.

Olisiko tämä tutkimusmatka kohti syvempää hengentieteellistä ymmärrystä nukketeatteritaiteilijan työstä? En tiedä. Asiat alkavat mennä sekaisin. Tiedän sisälläni aivan tarkkaan, mitä olen etsimässä. Niin kuin matkalle lähtiessä tietää tietämättään. Saa nähdä, löydänkö. Löydänkö muotoa tai sanoja?

Muodon eli kerronnan tueksi, olen siis ottanut klassisen matkakertomuksen. Kirjassaan *Sankarin tuhannet kasvot* Joseph Campbell rinnastaa sisäisen henkilökohtaisen kasvun ja matkalla olemisen. Matkakertomuksen muoto on yksi tapa tehdä mahdolliseksi seurata sisäistä etsintää, vaikka sisäisen matkan muoto ei olekaan lineaarinen, eikä se seuraa kronologiaa.

”On eri asia mennä johonkin kuin mennä jossakin. Matka ei suuntaudu pelkästään pisteestä A pisteeseen B, vaan kulkee aina sirpaleesta toiseen. Se ei ole perillä oloa tai poissaoloa, vaan jossain oloa.” (Sutinen 2013, 210) Sanoo matkakirjallisuutta tutkinut Ville-Juhani Sutinen kirjassaan *Transit*. Lähestyn kauempaa ja lähempää. Sisäisen matkan muoto ei ole lineaarinen. Ei ole kronologiaa. Löytyykö ydintä? Liikunko matkalla enemmän ulkoa sisälle päin vai ehkä

päinvastoin? Varmaa on, että matkantekijää pelottaa ja askelluksen laatu on haparoiva, sekä että matkalla ollaan.

2. OSA, KUTSU SEIKKAILUUN

”Mytologisen matkan ensimmäinen vaihe – josta olemme käyttäneet nimitystä ’kutsu seikkailuun’ – merkitsee, että kohtalo on kutsunut sankarin ja siirtänyt hänen henkisen elämänsä painopisteen hänen yhteisönsä piiristä tuntemattomalle alueelle.” (Campbell 1990, 63.)

Minun tässä tapauksessani, kutsu on joukko sysääviä asioita, jotka pakottavat minut etsimään jotakin jo tuntemani itsen alueen ulkopuolelta.

Jokaisen matkapäiväkirjani osan alkuun ja joskus myös pienempien kappaleiden yhteyteen liitän Joseph Campbellin lyhyen esittelyn, mitä myyttisen sankaritarinan tässä osassa tapahtuu. Näin rinnastan omassa sisäisyydessäni tapahtuvan myyttisen sankarin seikkailun vaiheisiin; tämän on tarkoitus johdattaa lukijaa seuraamaan minun matkani vaiheita. Myös osien ja kappaleiden otsikot liittyvät Campbellin myyttisen sankarin matkan vaiheisiin. Saatan lisätä omia tulkintojani aiheesta, mutta pääpiirteittäin näissä alun esittelyissä kerrotaan, mitä tällä matkaosuudella tapahtuu. Lopun jätän sitten rakentumaan itsestään. Suurin osa matkasta kun ei tapahdu fyysisesti kulkemalla paikasta toiseen vaan tutkimusmatkailemalla lukemisen, vapaan assosioinnin ja henkilökohtaisen sisäisyyteni vuoropuheluissa.

2.1 MENNÄÄN SIIS

Olen ihminen maailmassa. Enkä ymmärrä, mitä hittoa minä täällä teen. Minulla on usein sellainen olo, että olen väärässä ajassa ja väärässä paikassa. Yksi osa minua kuitenkin uskoo, että se ei ole mahdollista. Henkilökohtaisessa elämässäni tämä tunne kulminoituu usein ammattiini ja työhöni.

Sain työ- ja elinkeinotoimistosta esitteen, jossa kerrotaan Luovamosta. Luovamo on luovien alojen urapalvelu, jonka ”tavoitteena on saada työvoimahallinnon ohjaus- ja neuvontapalveluita vastaamaan paremmin luovien alojen työnhakijoiden työnhaun ja työllistymisen tarpeisiin.” (suora lainaus Luovamon esitteestä 11.12.13) Hienoa! Kuulostaa hyvältä. Luen lisää.

Otteita samasta esitteestä: ”Luova osaaminen auttaa muita toimialoja parantamaan tuotteitaan ja palveluitaan”, ”Luovan osaamisen parempi hyödyntäminen lisää koko Suomen kilpailukykyä”. – Ei, en minä voi. Jos joku voi niin tehköön (ääni sisälläni mutisee kyllä myös, että: mutta olkoon tietoinen siitä, mitä silloin palvelee...). Minä en voi.

Jos tämä on taiteen tai luovan työn tehtävä tässä maailmassa, en tahdo sitä tehdä. Ja kuitenkin minulla on tarve tehdä taidetta. Ja tahdon tehdä työtä. Tämä ei ole ensimmäinen, eikä ehkä viimeinen kerta kun törmään samaan asiaan. Tarvitsen siis toisenlaisia vastauksia.

En tahdo tehdä maailmaan lisää koneita ja tavaroita, enkä tahdo auttaa ketään myymään lisää mitään ihmisille. En myöskään tahdo auttaa ketään tai mitään olemaan yhtään kilpailukykyisempi kuin joku tai mikä muu. Kaupat ovat myös täynnä nukkeja ja muita. Hienoja värkkejä. Jos eläisin mekaniikan keksimisen aikoihin tässä maailmassa, tahtoisin tehdä automatan. Nyt se on jo tehty. Miksi rakentaisin uuden nuken? Teattereissa menee paljon hyvin tehtyjä esityksiä, mutta miksi lähdän niistä usein tyhjänä ulos. On elokuvat ja stand up –illat, joihin voi mennä kuluttamaan aikaansa ja sukeltaa miellyttävään eskapismiin, jotta

jaksaa taas seuraavana päivänä tehdä jotain hyödyllistä. Mutta miksi? Voin mielelläni lillua maailmallisessa unohduksessa jonkun tovin. Helposti monta päivää. Mutta pian todellisuuspakoni alkaa aiheuttaa sairautta. Lauluntekijät laulavat asioista, ja runoilija huokaa lemmiskelyn tahtiin, mutta ilman syvempiä tasoja. Tai siis minä koen usein näin. En tahdo kulunutta aikaa. Vai ehkä kuitenkin... jos kuluttaisi ajan puhki asti... Tulisiko siitä sellainen reikä, että jokin pintaa syvemmällä heräisi... alkaisi liikkua... liikuttaisi... koskettaisi?

Kirjoitin seuraavan runon viime kesänä. Se on runo kohtaamisesta. Kahden maailman kohtaamisesta ja reiästä, jonka kautta kaksi erilaista voi toisiaan koskettaa. Se on henkilökohtaisen kokemuksen kuvaus. Kokemuksen siitä kun arkipäivän keskellä tuntee yhteyden, johonkin itseään suurempaan tai toiseen, ja tuo yhteyden tunne tuntuu merkitykselliseltä. Minulla on toisenlainen kokemus taiteilijan työn merkityksestä tai siitä, mikä on tärkeää, kuin tuo tyhjyys, mitä aiemmin kuvasin. Aika hento kokemus, mutta kuitenkin. Tämä on positiivinen säys seikkailuun suostumisen suuntaan.

Korento

1.

*Korento
hento kevyt
aavistuksen omainen*

lentää yllä tyynen kirkkaan veen,

*keveyttänsä
veden kalvoon
menessänsä
heijastain.*

*Vaan tahatonna toinen varvas hennon korenon
veen pintaa viistää,
tyynen kalvon
veen rauhan
rikki viiltäen.*

*Ei piittaa siitä korentomme
kevyt hento,*

uneksii vain ilon leikki mielessänsä.

Ei puuhaa varpaan havainnoi.

*Kuitenkin
katsojamme
tuol' hetkel' nähdä voi:*

*Kuink' suuri varjo
alla veen
tulee näkyväks.*

2.

*Varpaan kärki
yhtyy veden alla
toiseen hahmoon
varjoon korentomme valtavaan.*

*Sen hetken nilkassansa
tuntee varjon painon
alla veen
korentomme hentoinen.*

Valkean lennon
 tumma varjo
 toista puoltaan tervehtii.
 Se lohikäärme syvä, raskas,

valtava

on,
 sama näkö
 suuri koko
 varjot toinen toisillensa
 kumpainenkin.

Vieraat,
 harvoin toisiansa muistavat

ja samaan aikaan

Vanhat tutut
 ilman toisiansa evät oo olevat.

3.

Tuol' hetkel'
 jonka juuri kuvailimme:

kun varvas korenon
 veen pintaa koskettaa

ja syvyyksistä hahmon valtavan
 ja mustan
 jalan kynsi
 yhtyy viillon kautta korentoon

Tuol' hetkel' myöskin

- jos korentomme
 elon painon
 tuntee alas vetävän –

Tuol' hetkel'

lohikäärme hurja
 syvä,
 omaa keveyttänsä
 koskettaa.

Löydän Esa Leskisen Voima-lehteen vuonna 2012 kirjoittaman artikkelin ”Taide pelastaa kilpailulta”. Siinä sanotaan näin:

”Ensimmäinen askel ulos ahdistuksen umpikujasta on siis myöntää, että kyllä, maailmassa on olemassa jotakin rahaa korkeampaa. Toinen askel on astua ulos rationaalisen alueelta, sinne missä ei ole syytä, seurausta, logiikkaa, tulosvastuuta tai kustannusvajeita. Tämä on se paikka, jossa ihmisen keskus todellisuudessa sijaitsee. Kyseessä on taiteen ja hengen alue, jolle on tyypillistä, että se käsittelee asioita holistisesti ja vaistonvaraisesti, kykenee välittämään tunteita tai vaikutelmia ilman, että niitä tarvitsee selittää.

Taide voidaan nähdä hyötysuhteen ulkopuolella olevana sosiaalisena kenttänä. Joku omistaa koko elämänsä maalatakseen tauluja, veistääkseen veistoksia tai kirjoittaakseen runoja, joista kukaan ei koskaan halua maksaa senttiäkään. Miksi? Se saattaa tuntua nykyään käsittämättömältä.

Taide ei pyri mihinkään. Taide ei ole jotain, mitä kulutetaan, että jaksaisi taas tehdä töitä. Ei sinne päinkään. Taiteen päämäärä ei ole kasvattaa kansantaloutta, kiillottaa Suomi-kuvaa tai tuottaa ihmisille hyvää mieltä.

Taide on radikaalisti jotain muuta kuin se järjen ja hyödyn kenttä, jossa meidän arkimaailmamme sijaitsee.

Taiteessa ei ole mitään järkeä.

Taiteesta ei ole mitään hyötyä.

Ja siksi taide ja maailman taiteellinen näkeminen on oleellisinta, mitä ihminen voi tehdä. Se on unen, myytin ja uskonnon lisäksi ainoa väylä aivokuoren näennäisen järjestyksen ulkopuolelle, sinne missä ihmisen tiedostamaton mieli elää kaikessa mittaamattomuudessaan, ja missä se tyhjä paikka, missä ei vielä äsken ollut mitään, täyttyy itsestään merkityksestä.

Taiteen kyky poistaa ahdistusta ja luoda merkitystä on sukua unien näkemiselle. Eivät kaikki unetkaan ole miellyttäviä tai ymmärrettäviä, mutta silti meille on välttämätöntä nähdä niitä. Miksi? Kukaan ei tiedä. Tiede saattaa kysyä: miksi nähdä unia? Mitä hyötyä siitä on? Mutta aivan yhtä hyvin voisi kysyä: miksi olla valveilla? Mitä hyötyä on hyödyistä?” (Leskinen 2012)

Nyt minä alan jo tahtoa. Toisin sanoin, seuraavassa kappaleessa kerron, mitä Leskisen kirjoitus minussa herättää ja, mihin suuntaan se minua sysää.

2.2 KUN REIKÄÄ EI OLE

Arkipäivisin, keskellä kaiken syömisen, aamulla sukkiensa etsimisen sängyn alta, töihin kiiruhtamisen, liikennevaloista selviytymisen, paperisten lomakkeiden ja ihmisten kanssa aikatauluista sopimisen keskellä käy helposti niin, että unohtaa, miksi niitä sukkiakaan sieltä pölyn keskeltä joka aamu hakee. Elämästä katoaa mieli. Niin kuin sanotaan.

Elämästä katoaa myös enemmän kuin mieli. Katoaa olemisen merkitys. Voi hukata sisältänsä sen täyden ja liikkuvaisen olon, jolloin tietää kuuluvansa sinne, missä on. Kun tietää, että minun olemiselläni ja tekemiselläni juuri tässä hetkessä, näitä sukkiakaan etsiskellessäni, on jokin suurempi tarkoitus, vaikka en nyt juuri muista, mikä se on. Tarkoituksen ja merkityksen tunne kuitenkin asuu sisällä ihmisessä, ja se riittää.

Tarkoituksen ja merkityksen tunnetta ei kaipaa silloin kun se on tasaisesti ruokittu. Sen olemassaolon unohtaa. Ja niin on hyvä. Ei elämän tarkoitusta tarvitse koko ajan miettiä. Sitä tulee elää. Tarkoitukselliselta tuntuva elämä elää silloin, kun yhteydestä tähän tarkoitukseen tasaisesti pidetään huolta erilaisin elämän tuntoa ruokkivien keinoin, kuten pysähtyminen, kuunteleminen, vuorovaihtuksessa oleminen itsen, ympäristön ja muiden olevaisten kanssa. Silloin voi elää täydeltä tuntuva merkityksellistä elämää iloineen ja suruineen.

Kun yhteyden tähän tarkoitukseen hukkaa, ensin tuntuu vähän aikaa salakavalasti tyhjältä. Ajan kuluessa alkaa toimittaa asioitaan vain toimittamisen vuoksi ja itse tekemisestä, tekemisen liikkeestä voi tulla elämisen sisältö. Tätä voi jatkaa jonkin aikaa, sillä tekeminen voi viedä niin mennessään, ettei ole aikaa kuunnella tai huomata tyhjyyden tunnetta kaiken tekemisen takana. Tyhjä touhu täyttää elämän. Se tuo jonkin aikaa valheellisen täyttymyksen tunteen, mutta koska yhteys tekemisen syihin on aikaa sitten kadonnut, ei tämä tyhjä touhu kannattele ihmistä loputtomiin. Ihmiset kestävät tätä yhteydetöntä puurtamista eri tavoin. Toiset voivat puurtaa näin pysähtymättä koko elämänsä ihmetellen

sitten elämänsä loppuksi, että minne se oikein katosi kaikki. Nämä ovat niitä ihmisiä, joille voi olla vaikeaa ymmärtää tätä kirjoitusta tai taiteen tärkeyttä, he eivät tarvitse sitä selviytyäkseen elämässä - toisille muutama viikko yhteydetöntä tohinaa on liikaa.

On ihmisiä, jotka ruokkivat tätä yhteyttä luonnostaan, heidän ei tarvitse erikseen nostaa tietoisuuteensa kysymystä, kuinka yhteydessä oleminen tapahtuu. Suurella osalla meistä ihmisistä on muistikuvia ja satunnaisia keinoja kuinka hoitaa sisäistä yhteyden tunnettaan. Mutta jos keinoja yhteyden uudelleen kokemiseen ei löydy, - niin kuin surullisen usein ympärillämme saamme havaita - kun elämäntunto on liian pitkäksi aikaa ollut kateissa, ei ihminen enää tahdo elää. Tästä yhteydetttömyyden kokemuksesta syntyy Esa Leskinen Voima-lehden artikkelissaan kuvaama tilanne, jossa nuori, kaunis, menestyvä nainen suunnittelee itsemurhaa rautatiesillan kaiteella. Koska hän kokee, että elämä on vain tyhjä paikka, jossa kaikki tahtovat vain kilpailla keskenään ja hyötyä toistensa kustannuksella. Tämä sillan kaiteella seisova voi olla myös keski-ikäinen energialaitoksen käyttöpäällikkö, jonka lapset ovat juuri lähteneet kotoa ja näin touhua onkin äkkiä vähemmän ja tilaa huomata tyhjyys enemmän. Tyhjyys ryskyy päälle varoituksetta. Tai mummo, jonka kädet vielä jaksaisivat neuloa, vaan sukan kuluttajat ovat painuneet maailmalle. Keittiö kiiltää ja lusikat ovat laatikossa ojossa, vaan miksi? Minne meni se elämä ja merkitys lusikoiden välistä, mikä aina saattoi ne pois rivistään, jätti epäjärjestyksen, elämän jäljen muistoksi itsestään?

Kaiken edellä kuvaamani jälkeen totean, että henkilökohtainen kutsu on käynyt. Edellä kuvaamani asiat ovat osa noita sysäyksiä, jotka ovat tönineet minut kyselemään, että mitä minä taiteilija täällä maailmassa sitten teen. Olen ottanut kutsun vastaan ja alkanut kysellä, seikkailla kysymyksissä. Minun on löydettävä uusia vastauksia ja näkökulmia jo tuntemani todellisuuden ulkopuolelta. Minulla on uudesta aavistus, mutta ei varsinaista tietoa suunnasta.

3. OSA, KOETUSTEN TIE

”...sankari liikkuu unimaisemassa, jonka muodot ovat omituisen sulavia sekä epämääräisiä. Siellä hänen on kestettävä sarja toisiaan seuraavia koetuksia - - ehkäpä sankari vasta täällä huomaa, että kaikkialla vaikuttaa hyvänsuopa voima, joka tukee häntä hänen yli-inhimillisellä matkallaan.” (Campbell 1990, 93.)

Kysyessäni, miksi tehdä taiteilijan työtä, huomaan jälleen kerran mielessäni vanhat tutut kysymykseni: mikä on taiteilija ja mikä on taiteilijan tehtävä. Siinä minun koetukseni. Nuo kysymykset. Tähän osaan liittyy myös sankarin itsensä aktiiviseksi muuttuminen. Liikkeelle sysäävien asioiden jälkeen sankari tekee päätöksen kaikesta huolimatta tehdä tehtävä. Hän ottaa sen sydämenasiakseen. Minä menen kirjastoon ja alan merkityksettömyyden kokemisen sijaan hakea vastauksia kysymyksiini. Ja jos ei vastauksia, niin ainakin teen konkreettista tutkimusta ja luen, mitä muut ihmiset ovat kirjoittaneet. Otan askeleita.

3.1 TAITEILIJAJA

Antiikin Kreikan sana *tekhne* voidaan nykysuomen kielellä kääntää sanoin taito tai taide. Näiden kahden käsitteen välille ei aseteta eroavaisuutta. ”*Tekhne* eli taito on järkiperäinen tekemisvalmius, kyky tuottaa tiettyä tehtävää tai tarkoitusta varten tuote sen perusteella, että on omaksunut järkeen vetoavan opetuksen tuloksena systemaattisen joukon sen valmistamiseen liittyviä täsmällisiä periaatteita” (Aristoteles, Hohti 1997, 236) Toki voisi taiteesta muutakin sanoa. Määritelmä on sanalla sanoen kovin tekninen, mutta merkille pantavaa siinä on taidon, tietynlaisen käsityöläisyyden ja taiteen toteaminen samaksi asiaksi. ”Meidän nykyisessä taidekäsityksessämme vaikuttava romantiikan ajalle ominainen ajatus taiteesta luovan yksilön itsetoteutuksena ei ole korostunut. Toisaalta Aristoteleskin kiinnittää huomiota siihen, että runouden kirjoittaminen näyttää edellyttävän poikkeuksellisia kykyjä ja jonkinlaista selittämätöntä luomisen kykyä.”

(Aristoteles, Hohti 1997, 236) Toisin sanoen olemme asian äärellä, joka on enemmän kuin vain opeteltu taito. Runousoppi tosin sanoo myös, että ”Tunnetiloja kuvaava ja niihin vaikuttava runous on lahjakkaan (eufyos) tai hullun (manikos) työtä, sillä edellinen pystyy omaksumaan tunnevaikutelmia ja jälkimmäinen tempautuu niihin mukaan. Kanta muistuttaa jonkin verran Platonin Ion-dialogin kuvausta jumalallisesta innoituksesta (enthusiasmos) runoilijan työtä ohjaavana voimana.” (Aristoteles, Hohti 1997, 236) itse ajattelen, että ihmisen ei tarvitse olla hullu kyetäkseen tekemään työtään taiteilijan antaumuksella, ja että lahjakkuutta on monenlaista. Kysymys on syventymisen laadusta. Toisille se on luontevampaa kuin toisille. Yhteys yhteyteen tapahtuu helpommin.

Omia käsitteestä tekne heränneitä ajatuksiani: Luen syventymisen merkityksen. Olit sitten tekemässä mitä tahansa sinun tulee tuntea tekemisesi kohde hyvin. Ilman syvällistä asiaan perehtymistä kysymyksessä ei ole taito. Taidon omaksuminen vaatii syvällistä tutkimustyötä, aiheeseen tutustumista, sen parissa askartelua, opettelua, paneutumista. Aiheen tai materiaalin, asian äärellä oloa. Silloin olemme tekemisissä todellisen taidon eli taiteen kanssa.

Määritelmässä ei määritellä tiettyjä taiteellisia tekniikoita. Toki Antiikin Kreikan ajalta on tuttu myös määritelmä seitsemästä vapaasta taiteesta. Eli taiteen lajit on tuonakin aikana määriteltä, ja toiset tekemisen lajit jätetty ulkopuolelle, mutta sanan tekne yhteydessä niin ei tehdä. Tästä herää kiinnostava ajatus taiteesta enemmänkin suhtautumistapana työhön kuin, jonkin tietyn taiteenlajin parissa työskentelynä.

Jos esimerkiksi leipuri leipoo leipäänsä sen kummemmin keskittymättä, tekee vain päivästä toiseen leipää joistakin jauhoista jollakin reseptillä, ei puhuta taiteesta. Mutta jos hän syventyykin työhönsä: ottaa asiakseen hankkia parhaat mahdolliset, juuri tähän leipään sopivat tietynlaiset jauhot, kokeilee reseptiään ja syventyy kehittämään jauhon, hiivan, ehkä jopa juuren, ja nesteiden suhdetta juuri sopivaksi suhteessa optimaaliseen kohotusaikaan, paistolämpötilaan ja aikaan. Kehittelee mahdollisesti pari erilaista leipää kehnovatsaisille, herkuttelijoille ja työmiehille. Etsii parhaat, hänen leivilleen sopivimmat raaka-aineet. Ja

pakkaa leipänsä vielä kullekin sopivaan kääreeseen. Voidaan puhua taiteesta, taiteilijasta. Tämän leipurin leipä on taiten tehty.

Toisaalta voin ottaa esimerkiksi itseni kaksitoistavuotiaana nuorena kesäisellä kuvataideleirillä, kun keskittyminen ei enää kikatellessa valvotun yön ja uima-leikkien jälkeen riittänyt maalaamiseen. Toiminta siveltimen, guassivärin ja kankaan kanssa muistutti lähinnä unista aamuista kaurapuuron tökkimistä lusikalla. Kysymys ei missään muotoa ollut enää taiteen tekemisestä taiteellisiksi määrittelyistä tarvikkeista huolimatta. Nuo taiteen tekemisen välineet eivät millään tapaa olleet minkäänlaisen taiteellisen toiminnan välineinä. Merkitystä olemiselle varmasti oli muuten kyllä koko leiri pullollaan. Mutta tarkoitukseni tämän esimerkin avulla on kysyä, että voimmeko puhua taiteesta aina jonkin tietyn niin kutsutun taiteenlajin kohdalla. Tapahtuuko taide silloin, jos joku heiluttelee ostoparionettia netistä kopioidun diskomusiikin tahtiin ohikulkijoiden nenän alla ollenkaan syventymättä tekemiseensä, niin kuin tapahtui Turun kävelykadulla tuossa taannoin. Onko se taidetta, jos hän kutsuu touhuaan taiteilemiseksi ja itseään katutaiteilijaksi? Olemme periaatteessa yleisesti hyväksytyyn taideformaatin äärellä, mutta väitän, että taidetta se ei ole. Tällä toiminnalla ei ole tekemistä Yhteydessä olemisen kanssa.

Ystäväni luettuaan väitteeni: "Vai onko? Jos tekijä kokee kuitenkin tekevänsä taidetta. Eikö se olekaan sitä? Voiko taiteen sittenkin määrittää ulkoa käsin?"

Kiinnostava on ajatus siitä, että työ, mikä tehdään vaadittavalla antaumuksella ja syventyen, on taidetta. Näin jokainen alansa ammattilainen voi tahtoessaan korottaa työnsä taiteeksi, palvelemaan elämän yhteyttä ja jakaa merkityksen siltoja kanssaihmistensä kanssa. Ei ole merkitystä sillä, jos et ole hyvä laulamaan tai piirtämään, silti voit elää elämääsi taiteen palveluksessa luoden elämänyhteyden kokemuksia kanssakulkijoillesi ja heidän kanssaan. Tekemällä työsi taiten.

Jatkan kysymyksissä seikkailemista.

3.2 ENSIMMÄISEN KYNNYKSEN YLITTÄMINEN

*"...sankari jatkaa seikkailuaan, kunnes saapuu 'ovenvartijan' luo, voimakkaan mahdin vallitseman alueen porteille. Sellaisia vartijoita on ihmisten maailman rajoilla kaikilla neljällä ilmansuunnalla – ja myös ylhäällä ja alhaalla - rajoittamassa sankarin elämänpiiriä. Niiden tuolla puolen on pimeä, tuntematon ja vaarallinen maailma..." (Campbell 1990, 80) "Olisi parempi olla uhmaamatta vakii-
tuneiden rajojen vartijaa. Ja kuitenkin: vain etenemällä noiden rajojen taakse – provosoiden vartioivan voiman toista, tuhoavaa puolta – yksilö pääsee joko elävänä tai kuolemassaan uusien kokemusten alueelle." (Campbell 1990, 83)*

Ammattina yhteyteen pyrkiminen?

Kuinka kokea elämän merkitys uudelleen? ...ja uudelleen ... ja aina vain uudelleen ... yhä uudelleen, ja nyt ja vaihtelevina muotoina koko ajan ...?

Se on taiteilijan tehtävä maailmassa. Pyrkii elämän yhteyteen. Me taiteilijat olemme yhteyden palvelijoita.

Meidän tehtävämme on ensin pitää itsestämme huolta niin, että elämänyhteys meissä itsessämme on elävä. Olla edelläkävijöinä ja keinojen löytäjinä. Pysähtyä, kuunnella, syventyä, kokeilla, tutkia, antaa yhteydentunteen laajeta itsessämme. Löytää keinoja, uusia ja vanhoja, tuon yhteydentunteen elää ja kasvaa, ottaa muoto, suunta, ääni, väri ja rytmi. Kuunnella yhä uudelleen.

Meidän tehtävämme on löytää ja luoda mahdollisuuksia jakaa yhteys toisten ihmisten kanssa. Tai herättää toisissa ihmisissä myös kaipuu tämän yhteyden äärelle jo ennen kuin merkityksen tuntu elämästä katoaa, ja sitä seisotaan taas siellä sillan kaiteella miettimässä ollako vai eikö olla. Työllämme aiheuttaa maailmaan tilanteita, joissa tämä taiteeksi kutsuttu yhteys pääsee tapahtumaan katsojan, vastaanottajan, taideteoksen ja tekijän välillä.

Meidän tehtävämme taiteilijoina on luoda tuon Leskisen sillankaiteella seisovan nuoren naisen täydellisen maailman seinään, jonkinlainen epätäydellinen vinouma, jonka kautta irrationaalinen mahtuu virtaamaan.

Taiteilijan tehtävä on etsiä ja löytää keinoja välittää ja jakaa yhteydessä olon kokemus. Herättää se itsessään, ympäristössään, toisissa ihmisissä ja olevaisissa. Olla yhteydessä nyt. Nyt. Jatkovana olemassaolon kokemuksena. Tuoda merkitys arkipäivän keskelle, muistuttaa ensin itseään ja sitten muita, miksi on tärkeää etsiä sukat aamulla sängyn alta. Miksi on merkitystä sillä, että joku sotkee lusikkalaatikon järjestyksen ja sillä, että se toinen ne lusikat taas oikoo? Tai ei ehkä välttämättä, että miksi, mutta, että sillä on merkitys.

Taiteilijan tehtävä on tehdä maailman seinään reikä, jotta elämä pääsee valumaan sisään.

Taiteilijan työ on luoda maailman seinään vinouma niin, että elämä pääsee hengittämään sisään.

3.3 MAAILMAN SEINÄ

Piirtäkäämme mieleemme mielikuva maailmasta kuin käsittämättömän suurena hengittävänä ja elämää vipisevänä, joka rakosestaan elämää puhkuvana telttana tai huoneena, elämän kuorena. Tämä teltti on viisin aistein havaittava maailmamme, jossa touhuamme. Ja tämän telttan seinä on se seinä, johon meidän on tehtävä väylä jonkin, joka ei aina ole viisin aistein koettavissa olevaa, vaikuttaa maailmaamme, tehden sen eläväksi. Ajatus perustuu talvena 2004 – 2005 Snellman-korkeakoulussa tekemiini luentomuistiinpanoihin antroposofisesta käsityksestä maailmasta ja elämästä, olemukselliselle tavalle nähdä ja kokea maailma.

Otan esimerkiksi elävän puun ja puussa vaikuttavan elämänruumiiksi antroposofiassa kutsutun voiman. Puulla on runko, ja silloin kun elämän ruumis on

vaikuttamassa, puun runkokin voi kasvaa ja muuttaa muotoaan, mahla virtaa puun suonissa, lehdet ja kukat puhkeavat, kukkivat ja lakastuvat. Elämän ruumis liikkuu ja tekee puun eläväksi, keväällä, työntyen puun jokaiseen oksan kärkeen, herättäen sen elämään ja kukoistamaan, ja syksyllä vetäytyen syvälle puun sisäisiin uumeniin, keräten elämänvoiman talteen odottamaan talven ajaksi jälleen kevään uutta laajenemisen aaltoa. Kun puu kuolee, koetaan, että elämän ruumis vetäytyy puusta. Että elämä itse vetäytyy pois. Että jäljelle jäävä runko ilman lehtiä, mahlaa ja kasvua - muodostuen kyllä samasta energiasta kuin kaikki muukin materiaallinen aina kivistä muovipussiin ja ihmisen sormiin ja jalkoihin asti, mutta, että kuollessa elämän ruumis, joka puuta liikuttaa, poistuu puun kehosta. Sama tapahtuu kaikessa olevaisessa maailmassa.

Elämän ruumis elää ja vaikuttaa kaikessa, jonka koemme eläväksi maailmassa, liikuttaen ja luoden kasvun ja kuihtumisen kaikkeen muuten kuolleeksi kokeamme materiaan. Ihmisen kehon koemme kuolleeksi elämänruumiin poistuttua ruumiista viimeisenä kuoleman jälkeen. Ihmisessä vaikuttaa sama elämänruumis kuin kaikessa muussakin eläväisessä, kuitenkin myös ollen muita sielullisia ja hengellisiä tasoja olla myös tietoisessa yhteydessä elämään.

Nyt ajatteleme, että on tämä huone, teltta, elämän kuori, joka on kuin tuo puun runko. Se on olemassa kyllä ilman tuota elämän ruumista, mutta ei se ole elävä. Ihmisen elämässä on erikoislaatuista muihin olevaisiin nähden, se että me voimme itse tietoisesti valita olemmeko yhteydessä elämänyhteyteen vai emme. Me kyllä elämme, tavallaan. Kehomme kasvaa ja kehittyy ja elämänruumis, joka vaikuttaa myös kasvien kasvuun vaikuttaa meissä ja näin tavallaan olemme eläviä. Mutta koska ihmisellä on mahdollisuus olla yhteydessä toisenlaisiin olemisen tasoihin kuin vain kasvattaa karvaa ihostaan, ilman syvempää sielullista yhteyttä elämänyhteyteen alkaa olemisemme maailmassa tuntua tyhjältä.

Nyt, vaikka käytin puunrunkoa ja elämänruumista esimerkkinä alkaessani selvittää käsitettä maailman seinä, älkäämme sotkeko keskenään elämän ruumiiksi kutsumaani puun elämässä pitävää voimaa, joka vaikuttaa myös ihmisessä, tähän yhteyteen, jota taiteeksi kutsun. Yhteyteen, joka on ihmisen, ei

rationaalinen puoli, kuten Esa Leskinen artikkelissaan toteaa, yhteys johonkin yksittäisen ihmisen syvempään, hengelliseen puoleen ja sitä kautta yhteys muihin ihmisiin ja kaikkeuteen ympärillämme. Vertaan näitä keskenään selventääkseni kuvaa, mutta ne eivät ole sama asia. Toinen on antroposofian termi elämänruumis, toinen on elämän yhteys, jumalyhteys eli taide.

Puun runko on siis niin kuin tämä huone tai kuori, jota maailmaksi kutsumme. Ja jotta minä ihminen voin kokea olevani elossa, kokea merkityksen elämälleni tarvitsen yhteyden, johonkin, joka on enemmän kuin vain tämä kuori, maailma ja sen seinä. Tähän seinään taitelijan on tehtävä reikä, jotta elämä pääsee elämään.

3.4 REIKÄ

Vuonna 2009 olin töissä sairaalan apuvälinelainaamossa. Menin töihin aamulla, lähdin kotiin ruokakaupan kautta iltapäivällä. Illalla kävin ehkä kävelemässä ennen nukkumaanmenoa. Tein tärkeää työtä, ihmiset olivat kiitollisia ja päiväni rutiinin täyttämät. Eräänä aamuna, ennen töihin lähtöä, luin paikallisesta ilmaisjakelulehdestä Petter Sairasen kolumnin ”Avaruudellisia ajatuksia”. ...ja aloin herätä.

Sairanen kirjoitti tuohon aikaan kolumnin viikossa. Luin niitä toisinaan. Tällä kertaa hän hyvin yksinkertaisin sanoin kertoi kokemuksestaan hiihtoretkellä jäällä; illan alkaessa pimetä, on kirpakka pakkanen, kirkas ja korkea taivas. Kun koko taivaan kansi kaupunginlahden yllä puhkeaa tähtiä täyteen ja avaruuden äärettömyys laskeutuu lähelle maata pienen ihmisen kokea kaikkeuden valtavuus. Sairanen oli kokenut yhteyden johonkin itseään suurempaan tuolla jäällä hiihdellessään, hän antoi tuon kokemuksen puhutella itseään ja teki työnsä transformoiden kokemuksensa sanoiksi ja kirjoitukseksi jakaen yhteyden kokemuksen minun, lukijansa, kanssa. Kirjoittamalla ja julkaisemalla kirjoituksensa hän avasi väylän myös minun maailmani seinään, minun kokea tuo yhteys jumalani kanssa. Työllään hän teki minun maailmani seinään reiän elämän valua sisään.

Keskellä arkipäivän toimien ei aina itse kykene tuota yhteyttä avaamaan, reikää tekemään. Silloin on hyvä, että toinen ihminen auttaa muistamaan, mikä oikeasti on tärkeää.

Minun kohdallani tuo yhteyden kokemus aiheutti sen, että huomasin olevani väärässä paikassa, tekemässä jonkun toisen ihmisen työtä. Tärkeää työtä, mutta minä tein sitä velvollisuudesta, kun kollegani tekivät sitä sydämestään. Elämä ei tuntunut elämisen arvoiselta, mutta en ollut huomannut, miksi. Reiän avautuminen arkipäivän seinään auttaa meitä kuulemaan oman sisimpämme äänen, sydämen äänen. Sydämen ääni viitoittaa tietämme yhä syvemmän elämän kokemisen äärelle.

Reikää voi kutsua myös Vinoumaksi. Ihmisen silmä hakeutuu helposti näkemään sen, mikä ei ole järjestyksessä, mikä poikkeaa totutusta ja näin häiritsee silmää. Siinä on meidän taiteilijoiden mahdollisuus herättää elämänliike arjen rationaalisuuden keskelle. Luoda vääristymä, Elämän Reikä, joka pysäyttää ja merkityksen kokemus pääsee tapahtumaan kuin itsestään kussakin itsessään. Vinouma on kuvaava sana myös nukketeatteritaiteen näkökulmasta. Laittaa jotakin vinoon meidän arkitodellisuutemme keskellä. Konkreettisesti herättää esineissä elävä illuusio, antaa kuolleelle elämä. Tästä hienona konkreettisena esimerkkinä toimii Ismael Falken Turun Raunistulaan keväällä 2013 tekemä esitys. Esitys pohjautui Raunistulasta kerättyihin tarinoihin ja kerrottiin liikenne-merkkien kielellä. Yleisö käveli esiintyjien johdattamana pitkin Raunistulaa ja esiintyjät kertoivat tarinaa konkreettisesti laittamalla vinoon kadunvarren liikenne-merkkien kuvia. Yhtäkkiä tavallinen arkinen olikin jotain aivan muuta. Kun jokin on vinossa, ajatellaan, että se on pielessä. Mitä jos se onkin vain vinossa?

Joskus tuo vinouma on haava, aina hetkeen ja yhteyteen herääminen ei tapahdu kivutta. Eikä tarvitsekaan. Taide ei ole eikä sen tarvitse olla kivutonta ja harmitonta, vaikkei sen itse tarkoitus olekaan satuttaa (Leskinen 2012). Taide, eli Yhteys, eli Reikä tapahtuu tekijän ja kokijan välillä. Teatterissa esiintyjät mahdollistavat taiteen tapahtua katsojan ja näyttämölle rakennetun tapahtuman tai esimerkiksi näyttelijän välillä. Kuvataiteessa yhteys, eli taide tapahtuu teoksen

ja sen vastaanottajan, katsojan välissä. Lukiessani tuota kolumnia taide tapahtui minun ja Sairasen kirjoittaman tekstin välillä.

Reikä eli yhteys on hetkessä olemista, tämän hetken äärelle pysähtymistä, nykyhetkistä tapahtumista, joka tapahtuu nyt ensi kertaa eikä juuri tällaisenaan koskaan enää. Reikä on reitti meidän maailmamme tila-ajasta yhteyteen ajattoman ja rajattoman kanssa. Reikä mahdollistaa syvemmän olemassaolon kokemisen, pyhyiden kokemuksen arkipäivän keskellä, antaen tarkoituksen tunteen ja pyhyiden sävyttää arjentapahtumat niin, että myös arkipäivän elämä kohoaa uudelleen ja uudelleen, yhä uudelle tuoreelle elämäntuntoiselle tasolle.

3.5 KAKSISUUNTAINEN LIIKE

Silloin kun ihmisen sisällä tuntuu vallitsevan tyhjiys. Yhteyden myötä tyhjiys täyttyy merkityksellä. Liikkeen suunta tässä tapahtumassa on seuraava: sisältä käsin yhteys itseän, sitä kautta muihin ja kaikkeuteen. Kiinnostavaa on kahden vastakkaisuuntaisen liikkeen yhtäaikaan olemassa oleva tapahtuminen; Ihmisen sisällä on tyhjiys, jos ei ole yhteyttä ulos, kuitenkin sisältä käsin tyhjyyden on mahdollista täyttyä ja sen myötä tapahtua yhteys ulkopuolella olevaan. Kun seinään tehdään reikä, ei täyttymisen suunta ole ainoastaan ulkoa päin sisälle. Reikä mahdollistaa jonkin kunkin henkilön sisäisessä tyhjiydessä herätä. Ja näin sisältä käsin, sisäisen tyhjyyden täytyessä täyttyy myös ulkoinen elämä maailmassa mahdollistaen elämän valua maailmaan myös maailman ulkopuolelta. Elämä valuu maailmaan näin kahdesta suunnasta yhtäaikaisesti tavallaan maailman ulkopuolelta maailman seinässä olevan reiän kautta ja ihmisen sisäisyydestä maailmaan ihmisen sisäisen tyhjyyden täyttymyksen kautta.

Olen selvästi matkustanut kysymyksineni ja mietteineni matkallani kauas merkityksettömyyden maasta. Onneksi sankarin ja minunkin matkalleni sattuu myös auttajia!

3.6 YLILUONNOLLINEN APU

”- silloin hän saa kaikki piilotajunnan voimat puolelleen. Äiti luonto itse tukee häntä hänen valtavassa tehtävässään.” (Campbell 1990, 74)

Ja valtavalta se alkoi tuntua, tuo taiteilijan tehtävä...

Ihminen on kumma paketti. Ensin tuntuu, että ei ole mitään ja sitten tuntuu, että on niin paljon, ettei jaksakaan kantaa. Olen mennyt tutkimuksissani ja maailman pohdinnassani nyt sen verran syvälle, että alan ottaa taiteilijan tehtävän aika vakavasti ja raskaasti. Se kasvaa niin suureksi, vaativaksi ja vakavaksi, että tunnen kuinka hoipertelen valtavan taakan alla. Alan olla jälleen onneton.

Satun onnekseni kävelemään matkallani Turun Tuomiokirkon ohi ja päätän mennä sisälle olemaan vähän aikaa hiljaa. - Kirkoissa on hyvä olla hiljaa joskus keskellä päivää. – Menen sisälle ja otan käteeni virsikirjan. Noin ihan vain selailakseni. Istuskelen aikani, jonka jälkeen alan katsella kirjaa käsissäni. Olen virren 523 kohdalla. Tunnen virsiä huonosti ja varsinkin tämä on minulle vieras. Kopioin sen muistikirjaani:

4. Loit, Herra, minut maailmaasi,
Nyt työni tarkoitusta kyselen.
Teen työtä sinun antamaasi,
suo, että tahtoasi kuuntelen.
Loit minut palvelemaan toisia.
Vapaana anna minun palvella.
5. Luo minuun uutta luottamusta,
kun työssä näännyn tai en työtä saa.
Suo tyyntä mieltä, huojennusta,
kun töiden ruuhka mieltä ahdistaa.
Kun työni turhuus katseen pimittää,
taas näytä suunta, anna määränpää.
6. Työ vaiva kuuluu kutsumukseen,
sen kantajaksi yhteen meidät loit.

Siis kytke minut tarkoitukseen
oi, luoja, jonka maailmalle soit.
Et luonut kilpailua, raadantaa.
Oi Luoja, anna minun rakastaa.

Ei nyt ihmeellinen runo, mutta ”Työni tarkoitusta kyselen” ..ja vielä tärkeämpi: ”kytke minut tarkoitukseen”. Niin, ei minun tarvitse koko merkitystä, tarkoitusta ymmärtää, mutta voin pyytää minut tarkoitukseen, merkitykseen uudelleen liittämään. Tarkoitus ja merkitys ovat suurempia kuin minä ja minun ymmärrykseni. Minun ei tarvitse kantaa huolta koko merkityksestä. Olen taiteilija, yhteyden merkitykseen palvelija. Ilman merkityksen kokemusta uuvun, mutta minun työni ei ole kantaa suurta taakkaa ja koko maailmaa. Pienen reiän tekeminen riittää. Yliluonnollinen apu otti nyt minun tapauksessani Tuomiokirkossa asuvan virsikirjan muodon. Jatkan jälleen kevein askelin matkaa oman – ihmisen - kokoisine taakkoineni.

4. OSA, VALAAN VATSASSA

”Yleismaailmallinen kohtuun liittyvä mielikuva valaan vatsasta symboloi ajatusta, että maagisen kynnyksen ylittäminen merkitsee siirtymistä uudesti syntymisen alueelle. Sen sijaan, että sankari voittaisi tai lepyttäisi kynnyksellä kohtamansa voiman, tuntematon nielee hänet ja hän näyttää kuolevan.” (Campbell 1990, 88-89)

Toinen nimi tälle osalle voi olla ”salaisuuksien kammio” johon liittyy siirtyminen antagonistin maailmaan ja pahan lähteminen meistä. Matkan lopussa Campbellin mukaan tapahtuu myös apoteoosi eli jumalaksi muuttuminen. Minä käytän tässä tapauksessa nyt sanaa luoja, luojaaksi muuttuminen.

Antagonistikseni on näemmä alusta asti osoittautunut materialistinen maailma. Katsotaan kuinka minulle käy sukeltaessani materiaalin ja materiaalin tutkimuksen maailmaan Rudolf Steinerein johdolla.

Kirjassaan Taide mysteeriviisauden valossa Rudolf Steiner puhuu kahdesta ihmiseen vaikuttavasta voimasta. Ihminen elää maailmassa kuin kahden vasta-voiman väliin pingotettuna. Avaan vähän omin sanoin yksinkertaistaen, kuinka asian ymmärrän.

Toista voimista voisin kuvata tässä yksinkertaistaen, kuitenkin Steinerein sanoin ”Kauniiksi lumeeksi” (Steiner 1915, 18). Se on

”...henki, joka pakenee aina aineellista ja haluaa viedä ihmisen epäoikeutetulla tavalla henkiseen elämään” (Steiner 1915, 18).

Mieleeni tulee useita ihmisiä ja useita hetkiä, jolloin itse olen leijunut haavemaailmassani, lähellä mielikuvituksen maata, mutta jotenkin nukkuvana antaen asioiden vain valua ohi niihin tarttumatta. Miellyttävää, mutta tahdotonta.

Toinen voimista on se kun ainoastaan konkreettisella on merkitystä. Karkeasti, ainoastaan se, mitä voi koskettaa ja mikä on rationaalista, on olemassa. Tämän

voiman vallassa yhteys toisiin ihmisiin ja elämään ei lakkaa uneksimalla vaan muuttamalla koneeksi. Suorittavaksi kilpailukykyiseksi koneeksi. Tätä voisi kutsua myös materialistisen –huomaa ero materiaalinen ja materialistinen – maailmankuvan perusvoimaksi. Steiner kuvaa tätä Voimaa käytännössä seuraavasti:

”Katsotaan ensin aivan ulkoisesti, mitä tapahtuu valmistaessamme modernia tekniikkaa. Aluksi tapahtuu vain työskentelyä kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe on se, kun tuhoamme luonnon yhteyden. Kivilouhoksissa murskataan ja niistä otetaan kiviä, metsiä hakataan, niistä otetaan puuta – tätä voisi vielä jatkaa – lyhyesti, murskaamalla ja rikkomalla luonnon yhteyttä otetaan ensin raaka-ainetta. Ja toisessa vaiheessa luonnosta näin pois hakattu kootaan taas koneiksi luonnonlaeiksi tunnistettujen lakien mukaisesti. Siinä ovat nuo kaksi vaihetta asiaa ulkoisesti tarkasteltaessa.

Mutta miten asia on sisäisesti tarkasteltuna? Sisäisesti tarkasteltuna on näin: Musertaessamme luontoa, lähinnä mineraalista luontoa, siihen liittyy - tiedämme sen aikaisempien tarkastelujen perusteella – sen sisällä olevan henkisen elementaarisuuden tuntema tietty mielihyvä. Emme kuitenkaan kannu nyt huolta niinkään tästä. Tärkeätä tässä tapauksessa on se, että poistamme luonnosta ne luontoa koossa pitävät elementaarihenget...” (Steiner 1915, 13)

Antroposofiseen maailmankuvaan kuuluu myös niin kutsuttu elementaarisuus, olemuksellisuus. Katsotaan, että luonto, maailma, myös ihmisten osuus maailmassa koostuu olemuksen omaavista hengistä. Nuo henget eivät ole niinkään inhimillisiä, mutta asioita koossapitävät voimat koetaan erillisinä, toisiinsa kuitenkin yhteydessä olevina, luonnon hengiksikin kutsuttuina olentoina. Tämä on minusta ammatillisesti kiinnostava asianhaara nimenomaan nukketeatteritaiteen näkökulmasta. Nukketeatterin eräs ominaispiirre kun on ”elottoman” eläväksi tekeminen ja eräs perustyökaluistamme on materiaalin kuuntelu. Kuinka monta kertaa olen yhden pääopettajistani Rene Bakerin tunnilla kuullut lauseen: ”Anna objektin kertoa, mitä se haluaa tehdä, nukke tietää.” ja ”Kuuntele materiaalia, miten se haluaa liikkua, mikä sitä liikuttaa, mitä se tahtoo kertoa...”. Tämä on nyt kuitenkin sivuhaara ja jätän tämän polun käveltäväksi ja löydettäväksi seuraavilla tutkimusmatkoilla.

Steiner jatkaa:

”Kaikessa luonnon olemassaolossa on elementaarisia henkisiä olentoja. Lannistaessamme luontoa ahdistamme luonnonhenget ulos henkisestä valtakunnasta.” (Steiner 1915, 13)

Jatkan lyhyemmin omin sanoin, kuinka lukemani ymmärrän: Ajaessamme luonnonhenget pois ympäriltämme, kadotamme me ihmiset myös tuon luonnollisen yhteyden muuhun olevaisuuteen. Tämän jälkeen meidän ihmisten yhteys yhteyteen ei enää tapahdu itsestään, vaan meidän täytyy tehdä työtä sen eteen.

Kumpikin näistä voimista kuuluu ihmisen elämään maailmassa. Kumpaakin näistä voimista tarvitaan. Kumpikin näistä voimista kuuluu oleellisena osana ihmisenä olemiseen. Kumpikin näistä voimista on yksinään ilman vastavoimaansa tuhoava.

”Nyt ihminen saavuttaa tuon välttämättömän yhteyden, joka hänellä täytyy olla, mikäli hän tahtoo sanan täydessä merkityksessä olla ihminen,...” (Steiner 1915, 14) – Luen tämän aiemmin tällä matkalla vastaan tulleen merkityksettömyyden kokemuksen läpi, oleellinen osa ihmisenä olemista on kokea merkityksellisyyttä. - ”...vain siten, että hän etsii tätä yhteyttä sisäisen elämänsä kautta, että hän voi laskeutua sisäisessä kokemisessaan niin alas sielunsa syvyyksiin, että löytää näistä syvyyksistä voimat, jotka saattavat hänet yhteyteen kosmoksen henkisyiden kanssa, jossa on hänen alkuperänsä ja sijansa ja josta hän voi joutua eroon.” (Steiner 1915, 15)

Seuraavassa Steinerin näkemyksiä siitä kuinka taiteellisella työllä ja asioihin suhtautumisella on mahdollista löytää tasapaino näiden voimien välillä ja itse asiassa luoda uutta elämän liikettä. Tasapaino, kahden yksinään elämänliikkeen tuhoavan voiman välillä, voi synnyttää reikiä maailman seinään ja mahdollistaa merkityksentäyteisen elämänliikkeen.

Olemalla tietoisessa yhteydessä omaan sisäisyyteensä, omaan sisäiseen elämänliikkeeseensä, jumalaansa, voi taiteilija tuoda työssään yhteen materialistisen sisäisesti tyhjän materiaalisuuden ja yksinään merkityksettömän lumeen, luoden näin uudenlaista elävää henkisyttä.

”Kaikki nämä asiat on koottava yhteen, sekin kuuluu modernin hengentieteen aktiiviseen kokemiseen. Ihmiselle annettiin taide. Sekin ottaa raaka-aineensa luonnosta, murentaa ja särkee luontoa, kokoaa toisessa vaiheessa tämän raaka-aineen taas joksikin uudeksi ja henkäisee siihen tietynlaisen, vaikkakin vain kuvanomaisen uuden elämän.” (Steiner 1915, 18)

Ja vielä kerran uusin sanoin, tällä ”kuvanomaisella” on mahdollisuus olla yhteytenä todelliseen elämään, yhteyteen ihmisten ja kaiken olevaisen välillä, yhteytenä yhteyteen.

Näin tyhjästä ja lumeesta yhdessä voi taiteellisen prosessin kautta syntyä elävä elämänyhteys ihmisille kokea elämän merkityksellisyyttä ja sielun elävöitymistä. Tämä on kaunein löytö matkallani. Ydin, jonka ympärille tahdon työni rakentaa. Tärkein asia.

4.1 IKKUNA

Olen aiemmin tällä matkalla kuvannut taiteen olemusta yhteytenä jumalalliseen, löysin metaforan reiästä maailman seinässä ja avasin tuota metaforaa kuvaamalla antroposofian elämänruumiin elävöittämää puuta. Nyt tein uuden löydön: Kirjassa Taide mysteeriviisauden valossa kuvaa Rudolf Steiner tuota taiteen tapahtumaa käyttämällä metaforaa ikkunasta.

Hän kuvaa mm. musiikin ja värien maailmassa tapahtuvaa taiteen tapahtumista. Kuinka ihminen syventyen, eläytyen yhteen säveleen tai yksittäisen värin kanssa, menee sen läpi. Antaa lopulta itsensä tulla tuoksi säveleksi. Tämän jälkeen tulee takaisin maailmaan tuona värinä ja näkee maailman uudella tavalla tuon värin tai sävelen kautta. Näin kokien värin enempänä kuin fyysisenä värinä, ymmärtää tämän värin tai sävelen syvemmän olemuksen ja mitä on sen takana.

Antroposofiseen hengentieteelliseen ajatteluun kuuluu ihmissielun olemisen maailmassa näkeminen oppimisena ja kehittymisenä. Maailma on paikka, jossa sielu voi oppia ja kehittyä, kokea olemassa olonsa, mutta vapaan tahdon tähden myös olla oppimatta ja kehittymättä, kuitenkin alituisen tiedostaen tai tietämättään kokea oma Jumalallisuutensa aina uudessa kehitysvaiheessa. Steinerin puhuessa menneistä ja tulevista kehityskausista, siihen ei liity sinänsä mitään arvottavaa. Kyse on vain varhaisemmista ja myöhemmistä maailman ajoista. Tässä kronologiassa eri kehitysaikoina on mahdollisuus kokea oma sielullisuutensa ja maailma sen kautta eritavoin. Eri aikoina on erilainen maailman kokeminen mahdollista. Näin siis tähän matkapäiväkirjaan liittämässäni sitaateissa en tartu näihin sielullista kehityshistoriaa kuvaaviin merkintöihin – menneisiin ja tuleviin aikakausiin - vaan keskityn itse tapahtuman kuvaukseen.

Otteita Steinerilta:

”Menneenä aikakautena taiteellisesti luova ja taiteesta nauttivan ihmisen suhtautumistavassa oli olennaista ikään kuin ulkoinen tarkastelu, vetoaminen siihen, mikä taiteilijaa voi kohdata ulkoapäin. Luonnosta ja muista ulkoisista malleista tuli yhä määräävämpiä tekijöitä. Tällä ei kuitenkaan missään tapauksessa tarkoiteta sitä, että tulevaisuuden taiteessa jotenkin yksipuolisesti hylättäisiin luonto tai ulkoinen todellisuus, kaukana siitä. Tavoitteena olkoon entistä intensiivisempi liittyminen ulkoiseen maailmaan, niin voimakas liittyminen, että se ei tavoita ainoastaan ulkoisia vaikutelmia väristä, sävelestä ja muodosta, vaan myös sen, mitä voidaan kokea sävelten, värien ja muotojen takana, mikä saa ilmauksensa värissä, sävelessä ja muodossa.” (Steiner 1915, 86)

Kirjoittaa Steiner ja minä kiinnostun.

”Silloin kohtaamme taiteilijoiden luomuksissa ikään kuin jäljet taiteilijasielujen kokemuksista kosmoksessa.” (Steiner 1915, 86)

”Lähdetään nyt aluksi liikkeelle yksittäisestä tilanteesta. Teemme yksinkertaisesti niin, että suuntaamme katseemme tasaiseen, voimakkaan sinooperin punaisena hehkuvaan väripintaan ja oletamme sitten, että onnistumme unohtamaan kaiken ympärillämme olevan, keskitymme aivan täysin tämän värin kokemiseen, niin että tämä väri ei ole edessämme pelkästään jonain meihin vaikuttavana asiana, vaan tämä väri on jotain sellaista, minkä sisällä me itse olemme, niin, että tulemme yhdeksi tämän värin kanssa. Voimme silloin saada ikään kuin tällaisen tunteen: Sinä olet nyt tässä maailmassa, olet itse tullut kokonaan väriksi tässä maailmassa, sielunolemuksesi sisäisyys on tullut kokonaan väriksi. Mihin tahansa maailmassa sieluinesi tulet, tulet sinne punaista täynnä olevana sieluna, elät kaikkialla punaisessa, punaisen kera, punaisesta ammentaan. Mutta tätä ei voi kokea intensiivisessä sielunelämässä ilman, että tuo vastaava tunne muuttuu moraaliseksi kokemukseksi, todelliseksi moraaliseksi kokemukseksi.” (Steiner 1915, 86 - 87)

Kirjassaan Steiner kuvaa maailman kokemusta jokaisen yksittäisen värin kautta. Kuinka erilainen on kokemus maailmasta, kun kokee sen punaisen sijaan vaikka vihreäksi tulleen. Punaisen kohdalla Steiner kuvaa kokemusta jumalallisen vihan kohtaamisena ihmisessä itsessään ja kuinka se vaikuttaa ihmisessä niin, että hän voi kokea myös laupeuden mahdollisuuden ja ihminen oppii rukoilemaan. Vihreässä hän kuvaa kokeneensa sisäisen itsekääksi tulemisen ja sisäisen tervehtymisen kokemuksen. Ja niin edelleen kaikissa väreissä

”Aivan samalla tavalla inhimillistä sielua syventää ja elävöittää sävelmaailma.” (Steiner 1915, 90)

Sanoo Steiner.

”Tällaisia elämyksiä tulee kokemaan kun ei ole tekemisissä maailman asioiden ja ilmiöitten kanssa vain niitä ulkoisesti tarkkaillen ja kuunnellen, vaan sisäisesti myötäeläen.

Tällaisella eläytymisellä väreihin ja säveliin, myös muotoihin, lyhyesti, kaikkeen taiteelliseen, täytyy löytää tie, jota ihmiskunnan on kuljettava päästäkseen ylipäänsä irti puhtaasti ulkoisesta tavastaan suhtautua asioihin ja niiden vaikutuksiin – mikä on materialistisen ajan tunnusmerkki – ja päästäkseen perille niiden sisäisistä syvyyksistä ja salaisuuksista.

Silloin ihminen saavuttaa tietoisuuden, äärettömän merkityksellisen tietoisuuden yhteydestään jumalallis-henkisiin voimiin, jotka johtavat ja ohjaavat ihmisiä heidän kulkiessaan maailman kautta. Ja ennen kaikkea silloin tulee esiin jotain sellaista kuin sisäinen eläytyminen näihin voimiin.” (Steiner 1915, 93)

”Jos olemme nähneet väreissä ja sävelissä ikkunoita, joiden läpi me henkisesti astumme henkiseen maailmaan, niin elämä tuo eteemme myös ikkunoita, joiden läpi henkinen maailma astuu meidän fyysiseen maailmaamme.” (Steiner 1915, 97)

Kun näin antaa itsensä kokea maailman. Syventyy yhteen materiaaliin – väri, sävel, savi, objekti, rytmi jne. – kerrallaan, tulee tuoksi materiaaliksi ollen itse yhteydessä omaan sisimpäänsä samaan aikaan. Näin ollen yhteydessä kaikkeen ja Jumalaan voi tyhjän materialismin sijaa, mikä synnyttää maailmaan vain lisää tyhjyyden tunnetta, luoda materialistiseen maailmanaikaan uutta merkityksellistä materiaalia. Ja tuon materiaalin välityksellä, joka on yhteydessä yhteyteen, on taiteilijan mahdollista luoda elävä muoto maailmassa. Luoda muotoa tuolle jollekin abstraktille, jonka koemme täyttävän elämäämme merkityksellä. Enää ei ole vain tiedostamaton abstrakti voima, joka vaikuttaa meihin jossain elämämme reuna-alueilla, joskus sattuman varaisesti herättäen meissä merkityksen tunnetta. Eikä ole enää vain tyhjyyttään, merkityksettömyyttään, kumisevaa materiaa pakottamassa meitä suorittamaan vielä lisää materian hankintaa tyhjyyttä täyttääksemme. Näin taiteilijan on mahdollista edellä kuvattun syventymisen prosessin kautta tietoisesti yhteydessä läsnä olemalla luoda abstraktille materian kautta muotoa ja täyttää materian tyhjyyttä merkityksen kokemisen mahdollisuudella. Tämä on hyvin konkreettinen osa nukketeatteritaiteilijan työtä. Sen lisäksi, että rakennan materiaalista, tuon prosessoimani materiaalin ja kokemuksen myös näyttämölle yhteyteen katsojan kanssa.

Olenko muuttunut matkallani pelokkaasta vain merkityksettömän tyhjyyden näkevästä sankarista luojaksi?

4.2 KÖYHÄ ESINE

Törmäsin matkallani myös vastaavaan tai sivuavaan materiaalin tutkintaa ja taiteellisen prosessin kuvaukseen Tadeus Kantorin, ”köyhän esineen” ideologiassa. Myös Tadeus Kantor, teatteritaiteilija ja nukketeatterin maailmaan paljon vaikuttanut filosofi koki, että taide on pikemminkin vastaus todellisuuteen kuin todellisuuden kuvausta. (Kantor 1988, Vesslinin 2004, 20) Kantor lähestyy materiaalia niin kutsutun ”köyhän esineen” kautta. Köyhällä esineellä hän tarkoittaa esineitä, jotka ovat elämää eli käyttöä kokeneita, resuisia ja näin ollen lähes käyttökelvottomia, hylättyjä. Nämä eläneen näköiset esineet herättävät mielikuvia, niissä on eletyn elämän merkkejä ja näin ollen ne voivat kuvata elämää (Kantor 1988, Vesslinin 2004, 20 mukaan). Ne on jätetty ilman tehtävää ja tarkoitusta elämässä, ja juuri tämä ”köyhyys” antaa niille mahdollisuuden tulla ”taide-esineiksi”. Esine joutuu jätteen ja ikuisuuden väliin. (Kantor 1988, Vesslinin 2004, 20 mukaan)

Kantor sanoo, mitä alempi esineen arvo on, sitä suurempi mahdollisuus sillä on paljastaa esineellisyytensä. (Kantor 1993, 30) Luen: taiteellisessa prosessissa esineen syvin olemuksellisuus voi muuttua tuoksi aiemmin Steinerin kuvaamaksi ”ikkunaksi ikuisuuteen”. Kantorin sanoin: ”Prosessi itse, jolla esine nostetaan sen alkuperän ja halveksunnan alueelta on todellinen puhtaan runouden toiminta taiteessa. Teatterissa tulisi tehdä kaikki mahdollinen ulkoisen perustelun ja yleisen ilmaisun hylkäämiseksi ja sallia yleisön kokea mielikuvitus, sillä mielikuvituksessa asuvat korkeimmat arvot, olemassaolo, kuolema ja rakkaus. (Kantor 1993, 30) Kantorin näkökulmassa on minulle kiinnostavaa nukketeatteritaiteilijana hänen suora tapansa käsitellä asiaa esineen näkökulmasta, materiaalin käsittelyn kautta on yleisön mahdollista kokea mielikuvituksen alue. Nukketeatteritaiteilijan yksi tärkeistä ilmaisun välineistä on nukke, esine.

Paljon on sitä, mitä Kantor on tutkinut ja kirjoittanut myös ”köyhästä esineestä”, millä ei ole mitään tekemistä tämän tutkimusmatkan ja näiden aiheiden kanssa. Otin tähän hänen työstään vain sen, mikä kiinnosti minua tästä näkökulmasta.

4.3 VETENÄ OLEMISEN KOKEMUS

Kuvaan nyt tässä erään oman kokemuksen, joka on mahdollisesti henkilökohtaisista kokemuksistani lähinnä Steinerin kuvaamaa syventymisen työtä, joksi hän taiteilijan työn kuvaa. Se on aloittelijan arka kokemus, vaatimaton yritelmä oman kokemuksen kautta ymmärtää, ymmärryksen rajoja hipovaa asiaa, mutta alku sekin ja henkilökohtainen. Tämä kokemus voi olla myös johdanto pohdinnalle, mitkä ovat nukketeatteritaiteen erityispiirteitä kyseisestä näkökulmasta. Kuinka nukketeatteritaiteessa tapahtuu käytännössä yhteys itsen ja olevaisen välillä ja, mitä kaikkea voivat olla nukketeatterin keinot tehdä reikä maailman seinään?

Vetenä olemisen kokemus

1.

Nainen,

meren rannalla,

joka asuu siellä yksin.

Nainen menee uimaan,
ei polskuttele veteen niin kuin aikuiset, joilla on kiire viilentymään
ei polski kallioilta riemullisesti kuten lapset.

Menee pieneen kippuraan kallion kärjelle, joka työntyy mereen.

Vettä on nilkkoihin.

Kököttää siinä

kauan

pääsee veden rytmiin.

Alkaa itsekin sisältä käsin liikkua kuni aallot

hitaasti valuu veteen kuni vesi.

Menee

pehmeästi ja sulavasti,
 enemmän osana vettä, kuin ihmisenä,
 joka ui.

Siinä vedessä vähän liikuttelee jalkojaan
 ja käsiään
 ja menee lipuen edemmäs kalliosta.

Ajattelee olevansa vettä.

Lakkaa kokonaan ajattelemasta

 ja ainoastaan havainnoi:

 kuinka kädet välkkyvät auringossa ja varpaat liplattelevat rantakallioissa.

 kuinka tukasta osa kasvaa pohjaan kiinni ja muuttuu vihreäksi, ja osa menee ihan valkoiselle kiharalle aaltojen harjoille.

 kuinka vatsa on tyyni veden pinta ja selkä yhtä tyrskyä.

2.

Kaukaa
 kuuluu ääni.

Kesken vedeksi tulemisen,
 vetenä olemisen kokemuksen, nainen hämärästi kuulee sellaisen puksituksen.
 Tiedättekö,
 kun on vettä korvissa tai pää veden alla, kuinka äänet silloin kuuluvat.

Nainen tuntee kuinka vatsan tyyneyden halki puksuttaa hitaasti moottorivene.

Vesi siirtyy veneen tieltä.
 Vene halkoo vettä,
 vatsaa.

-

Ei se koske, ei tapahdu mitään.

Vene menee pois.

 Vesi palautuu veneen jättämään uomaan.

 Vatsa on tyyni taas.

Veneestä menneet pienet aallot kutittavat kylkiluita.

Ei vesittynyt vetenä olemisen kokemus
 voimistui vain,
 ehkä.

3.

Joskus
 nainen tulee sieltä vedestä pois.
 Lipuu rantaan.
 Erottaa jäsenensä vedestä
 yksi kerrallaan
 varovasti
 on oltava varovainen, ettei joku varpaista unohdu veteen.

Raaja kerrallaan nainen nousee, kasvaa vedestä, syntyy uudelleen.

Nostaa runkonsa pystyyn, suoristaa selkensä, ravistelee tukkansa.

Vatsassa on keveä naarmu.

Nainen ryhtyy jälleen ihmiseksi.
 elää maasta
 juo vettä
 hengittää ilmaa
 auringossa

On tasapainopiste.

Ja joskus se nainen ei palaa koskaan.

- Satu Kivistö

Osa nukketheateritaiteilijan työtä on ympäristön observointi. Yksi työvälineistä on luonnon rytmien tarkkailu, niiden lukeminen, tulkitseminen, imitoiminen, liikkeen analysointi ja siirtäminen näyttämölle...

Opintojeni alussa, Turun Taideakatemiassa, eräs mieleen painuneista harjoitustoista oli Rene Bakerin nukenkäsittelyn tunnilla tehty luonnonrytmien observointitehtävä. Tehtävänä oli mennä ulos ja valita jokin, mikä tahansa, rytmi ympäristöstä. Tuulen heiluttaman, puussa silti kiinni olevan lehden rytmi. Katua pitkin tuulenpuuskien mukana pyörivän muovipussin liikkeen rytmi. Tuolloin rakennet-

tiin Turussa uutta siltaa ja sillantolppien maahan iskemisestä puoli kaupunkia tärähteli. Saattoi löytää kiinnostavia rytmejä tärähtelevistä puiden oksista tai hiekasta, joka hyppi kadulla iskujen tahtiin. Eräs kurssikaverini tarkkaili Aurajossa kelluvaa, hitaasti eteenpäin matkustavaa, puolitäyttä muovista juomapulloa.

Tehtävän toinen osa oli observoinnin jälkeen antaa tuon liikkeen rytmin siirtyä ensin omaan kehoon ja siitä mahdollisesti johonkin esineeseen. Itse tarkkailin tuolloin lämpöpatterin lämmön yläpuolella värisevää viherkasvia huoneessani, mutta muistan edelleen elävästi kun kurssikaverini vuoro oli seuraavana päivänä tuoda näyttämölle tuon vedessä kelluvan pullon rytmi. Veden rytmi.

Muistan kuvan: Mustassa huoneessa, mustissa verkkareissa, keskellä isoa tilaa seisoo tyttö, kädessään puolityhjä, muovinen, väritön, limpparipullo. Pullon liike on pieni, mutta liikkeen rytmi elävästi veden rytmi. Kaikki näkevät selvästi kuinka pullo liikkuu tytön kädessä ilmassa noin puolentoista metrin korkeudella mustasta lattiasta. Samaan aikaan kaikki näkevät myös selvästi kuinka puolillaan oleva pullo ui hitaasti eteenpäin veden kannattelemana, välillä upoten aaltojen mukana syvempään, toisinaan pompahtaen jonkin aallon mukana enemmän pinnalle. Katsojalle on selvää kuinka syvässä pullo ui ja minkä tyyppinen on virta, joka pulloa kuljettaa. Tämä kurssikaverini onnistui välittämään näyttämölle, jotakin veden itsensä olemuksesta niin, että katsojana tuon lyhyen hetken ansiosta, jotakin omassa sisäisyydessäni heräsi. Oliko se oman vetenä olemisen kokemukseni herääminen ja siitä juontuva kaipaus? Oliko se tutun rytmin tunnistamisen ilo? Oliko se... Mitä se oli, en tiedä. Mutta ei järjen tasolla, minussa jotakin heräsi ja elävöitti päiväni. Se oli hienosti tehty harjoitustyö. Tyttö ei ollut vain kopioinut ideaa siitä kuinka vedessä oleva pullo saattaisi liikkua, hän ei ollut sortunut käyttämään ulkokohtaista mukatekemistä ja huolimattomasti kopioinut ensimmäistä mielikuvaa vedessä kelluvasta pullosta. Hän oli oikeasti istunut joen rannalla ja antanut todellisen veden rytmin mennä itsensä läpi. Hän oli siirtänyt rytmin itseensä, esineeseen ja tilaan. Näin liike ei ole tyhjä ja konemainen vaan elävä. Ja näin hän, tuoden työnsä näyttämölle jakoi tapahtuman meidän katsojien, kurssikavereidensa, kanssa. Ja koska kyseessä oli todellinen

syventyminen, ja todellinen jakaminen, oli meidän katsojien sisäisyydessä mahdollista tapahtua. Olin koskettunut.

Tässä on toinen esimerkki vedestä tai tarkemmin sanottuna veden rytmin käytöstä näyttämöllä.

Keväällä 2012 olin esiintyjänä mukana tekemässä näytelmää Like a fish out of water. Näytelmän alussa näyttämölle rakennettiin kuva sikiöstä köllöttelemässä juuri ennen syntymää turvallisesti kohdussa. Emme menneet kohtuun hakemaan kohdun rytmiä rakentaaksemme näyttämökuvan. Näytelmässä pieni poika matkustaa myös laivalla, jolloin tässä mielikuvassa jo on vettä. Ja ihmisen kohdussa on lapsivesi. Käytimme rinnakkain mielikuvia meren alaisesta ja kohdun sisäisestä maailmasta käyttämällä hiuksiani kuin meriheinänä, kuin kohdun seinänä ja haimme sekä sikiönukkeeseen, että hiuksiini veden liikkeen. Näin siis elvytin veden liikkeen rytmin, jonka olin jo paljon aiemmin hakenut kehooni, itsessäni. Siirsin sen hiuksiini ja käsilläni nukettamaan silikonista valmistettua sikiönukkea. Ohjaaja oli hyvin tarkka veden luonnollisesta ja elävästä rytmistä kuvaa rakennettaessa. Ollessani näyttämöllä huomasin, että jos ajattelin liikaa itse rytmiä, se muuttui koneelliseksi. Jos taas pidin rationaaliset ajatukseni kiihtyneinä muilla käytännön asioilla kuten muistamalla oikeat ajoitukset musiikin kanssa, oikean kehonasennon tai kuuntelemalla yleisöä ja annoin kehoni tai tiedostamattomamman puolen itsestäni hoitaa veden liikkeen, se pysyi elävänä. Saatoin tehdä päätöksiä, missä kehoni osassa tahdoin liikkeen olevan, kuten vain päässä hiuksia liikuttamassa tai sormenpäideni kautta vain nukessa, mutta en voinut kontrolloida rytmiä itseään. Minun täytyi vain luottaa, että aiemmin tehty työ rytmin kanssa kannattelisi, ja antaa tapahtua.

5. OSA, KOTIINPALUU ELI POHDINTA

”Kun sankari on löytänyt etsimänsä asian – joko tunkeutumalla sen alkulähteelle tai suosion ansiosta, jota joku mies- tai naispuolinen, ihmisen tai eläimen hahmossa esiintyvä ylluonnollinen olento hänelle osoittaa – hänen on vielä palattava takaisin mukanaan voitto saaliinsa, joka muuttaa elämää. Monomyytin normina oleva täydellinen tapahtumain kehä edellyttää, että sankarin on nyt alettava ponnistella viedäkseen viisauden salaisuudet, kultaisen taljan tai nukkuvan prinsessan takaisin ihmisten maailmaan, missä hänen urotyönsä voi olla uudistamassa yhteisöä, kansakuntaa, koko maan piiriä tai kymmentä tuhatta eri maailmaa.

Mutta monet ovat kieltäneet vastuunsa. Jopa Buddha epäili riemuvoittonsa jälkeen, voiko hänen oivalluksensa sanomaa ilmoittaa muille ihmisille, ja pyhimysten sanotaan poistuneen ajasta ollessaan taivaallisessa hurmoksessa. Luke-mattomat ovat todellakin ne sankarit, joiden kerrotaan siirtyneen ikuisiksi ajoiksi siunatulle saarelle kuolemattomuuden jumalattaren luo, joka on ajan ulottumattomissa.” (Campbell 1990, 171)

Näin tämän matkan sankari, eli minä, en kuitenkaan tee, sillä tässä tapauksessa siitä ei olisi suurtakaan hyötyä. Löydölläni kun on todennäköisesti arvoa vain tässä ajallisessa todellisuudessa, mitä elämäksikin kutsutaan. Enkä ajasta ikuisuuteen hyppäämällä täten saavuta mitään.

Ja toiseksi, Ville – Juhani Sutisen sanoin kirjasta Transit:

”...eikä kukaan ole koskaan perillä, vaan aina tulossa jostain, menossa johonkin. Se voi tulkinnasta riippuen olla traaginen kohtalo tai sitten lohdullinen toisuus, mutta yhtä kaikki se osoittaa sen, että me todella olemme alati matkalla, kulkemassa yhdessä ja erikseen tässä todellisessa ja epätodellisessa maail-

massa, jota emme pysty koskaan valloittamaan mutta jonka moninaisuuden ja ikuisesti jatkuvan tien meidän on sallittava valloittaa itsemme.” (Sutinen 2013, 211)

Matkalla oleminen on elämää. Campbell sanoo vielä:

”Todellisessa elämässä käy usein niin ikävästi - eikä se ole harvinaista myyteissä ja kansantarinoissakaan – että emme noudata saamaamme kutsua. Kutsuttu voi aina näet kääntää huomionsa muihin kohteisiin. Tällöin seikkailu muuttuu vastakohtakseen. ihminen jää ikävystymisen, kovan työn tai kulttuurin vangiksi ja menettää kykynsä mainittavaan myönteiseen toimintaan. Hänestä tulee uhri, joka on pelastettava. Hänen kukoistava maailmansa muuttuu kuivaksi kivierämaaksi ja hänen elämänsä tuntuu tarkoituksettomalta.” (Campbell 1990, 64)

Edellä mainittu voi olla yksi syy siihen, että epäilin tämän matkan alussa työni taiteilijana tarkoitusta. Lienenkö kieltäytynyt kutsusta lähteä seikkailemaan?

Lähdin kuitenkin tälle matkalle, ja syvällä siellä oli toinenkin syy epäillä ammatini arvoa: en tahtonut, enkä tahdo edelleenkään osallistua tuohon kokemaani ”modernin maailman tyhjyyden” tuottamiseen. En tahdo enkä voi tuottaa maailmaan tietoisesti asioita, jotka vievät ihmisiä kauemmas omasta itsestään ja näin mahdollisuudestaan kokea merkityksellisyyttä. Enkä myöskään tahdo tuottaa asioita, jotka turruttavat meitä ihmisiä tiedostamattomuuden uneen, jolloin emme enää piittaa.

Löysin onnekseni tällä matkallani sen syvemmän syyn, jota lähdin etsimään. Syyn, miksi tehdä taiteellista työtä. Taiteilijana minulla on mahdollisuus, olemalla yhteydessä yhteyteen, luoda elävä tietoinen olemuksellinen henkisyys tyhjän materialismin sijaan, taiteellisessa prosessissa materian kanssa ja kautta. Tämä on ammatillisesti merkittävintä, mitä minulle tämän matkan aikana tapahtui. Itse asiassa minua kutkuttaa lähteä kokeilemaan käytännössä, entistä tietoisemmin, kuinka tuo tapahtuu. Taiteilijan työn tekeminen tuntuu tärkeältä. Ottakoon se nyt minkälaisen muodon tahansa jatkossa, nukketeatteritaiteilijalla on monta mahdollisuutta tehdä erilaisia reikiä maailman seinään. Joskus vilpiton nauru voi saada sen aikaan, ja toisinaan mahdollisuus yleisön saada kokea syvempiä

tuntoja. Joka tapauksessa – vaikka näin ehkä sanotaan jokaisena maailman aikana – tuntuu tärkeältä tänä materialistisena aikana luoda ja pitää huolta siitä, että elävää vielä on.

Matkan alussa koin ahdistavana tämän materialistisen ajan ja maailman, jossa minun on pakko elää. Koin – niin kuin sanoin – olevani väärässä ajassa ja paikassa. Nyt kuulostelen itseäni ja huomaan hämmästykseni miettiväni kiinnostuksella, kuinka lähdän tekemään ensimmäistä *tietoista* sisäisessä henkiosuudessa yhteydessä tehtyä materiaalin työstöä... Ja mitä sitten tapahtuu? Puhun ihan taiteilijan perustyöstä: pajalla rakennetaan ja kuppilassa kirjoitetaan ja pidetään palaveria ja sitten mennään harjoituksiin ja monen mutkan ja tuskan ja itkun ja naurun kautta syntyy esitys tai muu teos, joka jaetaan yhdessä yleisön kanssa mitä moninaisimmissa paikoissa ja tavoilla. Ei tästä perusduunin muoto miksiäkään muutu. Minä itse koen vain löytäneeni syyn tehdä sitä.

Kiinnostavaa taiteilijan työssä on myös se, että matka alkaa pysähtymisestä. Taiteilijan työ on syventymistä, matkan suunta on syväsuunta ja syväsuunnan ja tiivistymisen kautta laajeneminen. Itse olen jo aikamoinen ”syväsuuntaja”. Henkilökohtainen haasteeni on toiseen suuntaan. Minun suuntani ei ehkä ole syvälle vaan syvältä, ja löytää syväisyydelle ilmaisu. Abstraktille konkretia, jonka kautta abstrakti voi ilmetä arjessa ja puhutella minua ja muita.

Tämä työ – tarkoitan nyt tätä matkaa ja matkapäiväkirjaa - ei tunnu lopputyöltä, se tuntuu alkutyöltä, niin kuin joku kollega - jonka nimeä en muista – kerran tätä työtä Taideakatemian käytävällä kutsui.

Lopputuloks:

Tulleekohan valmiiksi koskaan tämä työ? Kuitenkin, tältä opinnäytetyön kirjoitusmatkalta toin aarteeni kotiin tunteen siitä, että taiteilijan työllä on tärkeä paikka tässä yhteiskunnassa ja sillä, että minä myös muiden ohella tätä työtä teen, on merkitystä. Otan kutsun vastaan tätä taiteilijan työtä tehdä.

Nyt lopuksi voin ehkä kysyä vain, että löysinköhän kotiin matkalle.

LÄHTEET

Aristoteles. 1997. Retoriikka. Suom. Hohti, P. Helsinki: Gaudeamus

Campbell, S. 1990. Sankarin tuhannet kasvot. Suom. Virrankoski, H. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset

Kantor, T. 1993. A Journey Through Other Spaces. Trans. Kobialka, M. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press

Leskinen, E. 2012. Näkökulma: Taide pelastaa kilpailulta. Voima.fi. Viitattu 13.12.2013 <http://fifi.voima.fi/artikkeli/2012/helmikuu/nakokulma-taide-pelastaa-kilpailulta>

Steiner, R. 2002. Taide mysteeriviisauden valossa. Kahdeksan esitelmää 28. joulukuuta 1914 – 4. tammikuuta 1915. Suom. Holttinen, M. Helsinki: Goetheanistisen taiteen yhdistys ry

Sutinen, V-J. 2013. Transit. Turku: Kustannusosakeyhtiö Savukeidas

Vesslin, P. 2004. Historiaa ja teoriaa nykynukketeatterin ymmärtämiseksi. Opinnäytetyö. Esittäväntaiteen koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

